



Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej



BM-II.059.1.758.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 7084 Pana Posła Rafała Webera w sprawie wykluczenia, dyskryminacji osób niepełnosprawnych ruchowo w stopniu umiarkowanym, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podejmuje liczne działania zmierzające do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami. Inicjatywy legislacyjne, prowadzone na rzecz tej grupy społecznej, uwzględniają przede wszystkim fakt jej istotnego zróżnicowania pod względem potrzeb tworzących ją jednostek, związanych z koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów związanych np. leczeniem czy rehabilitacją. W resorcie dokłada się wszelkich starań, by oferowane wsparcie - w jak największym stopniu - odpowiadało na te potrzeby.

Na wstępie należy podkreślić, że projekt ustawy z dnia 27 września 2024 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej oraz niektórych innych ustaw¹, był projektem obywatelskim, za którego uchwaleniem głosowało 411 posłów, 10 było przeciw, a 7 posłów wstrzymało się od głosu. Ustawa wprowadziła dodatek dopełniający w wysokości 2520 zł., przysługujący osobie uprawnionej do renty socjalnej, będącej całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji. Ustawa weszła w życie z 1 stycznia 2025 r., a wypłata dodatków dopełniających rozpocznie się w maju 2025 r.

Ponadto wyjaśniam, że przesłanki do otrzymania świadczenia w postaci renty socjalnej reguluje ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej². Zgodnie z jej zapisami, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18. roku życia,
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25. roku życia,
- w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazane powyżej przesłanki nabycia prawa do renty socjalnej oznaczają, że renta socjalna jest przeznaczona dla osób, które z powodu wcześniej powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych. Renta socjalna jest więc świadczeniem przyznawanym osobom niemającym szansy - z racji wcześniej powstałej niemożności wykonywania pracy zarobkowej - uzyskiwania własnych dochodów ani

¹ Dz. U. poz. 1615.

² Dz.U. z 2023 r. poz. 2194 oraz z 2024 r. poz. 1615.

wypracowania świadczeń z ubezpieczenia społecznego i stanowi wyraz szczególnej troski państwa o takie osoby. Tytułem do jej otrzymywania jest posiadanie orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy oraz, jednocześnie, powstanie naruszenia sprawności organizmu powodującego niezdolność do pracy w okresach wskazanych w art. 4 ustawy o rencie socjalnej. Posiadanie orzeczenia powiatowego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności o zaliczeniu do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie rzutuje zatem na prawo do renty socjalnej.

Osoby z niepełnosprawnościami, w tym pobierające rentę socjalną, mogą też uzyskać wsparcie finansowe w postaci nowego świadczenia, dedykowanego tej grupie społecznej - świadczenia wspierającego, o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym³. Ustawa określa warunki nabywania prawa do tego świadczenia - kierowanego do osób niepełnosprawnych potrzebujących wsparcia - oraz zasady jego przyznawania i wypłacania. Zgodnie z nimi, świadczenie wspierające przysługuje osobie, która ukończyła 18 rok życia, posiadającej decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 6b3 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁴, której potrzebę wsparcia określono na poziomie od 70 do 100 punktów w skali potrzeby wsparcia⁵.

Decyzje ustalające poziom potrzeby wsparcia, na podstawie przepisów ww. ustawy, wydają wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Szczegółowy sposób postępowania przy wydawaniu decyzji ustalających poziom potrzeby wsparcia oraz szczegółowe standardy w zakresie ustalania potrzeby wsparcia i jej poziomu określają regulacje zawarte w rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie ustalania poziomu potrzeby wsparcia⁶. Wysokość tego świadczenia jest powiązana z wysokością renty socjalnej i wynosi od 40% do 220% renty socjalnej - w zależności od poziomu potrzeby wsparcia, czyli liczby punktów przyznanych w decyzji wydanej przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Odnosnie do wątpliwości związanych ze świadczeniem wspierającym należy wyjaśnić, że poziom potrzeby wsparcia, będący następstwem braku autonomii fizycznej psychicznej, intelektualnej czy sensorycznej lub jej utraty, ustala się w wartościach punktowych w skali od 0 do 100. Oznacza to, że pomiarowi określonej cechy lub stanu będących przedmiotem pomiaru poziomu potrzeby wsparcia zostaje przypisana liczba o wartości od zera do stu. Przy ustalaniu poziomu potrzeby wsparcia brana jest pod uwagę - adekwatnie do wieku oraz niepełnosprawności fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub sensorycznej - zdolność osoby do samodzielnego wykonywania określonych czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania oraz rodzaj wymaganego przez nią wsparcia, z uwzględnieniem czasu niezbędnego do jej wykonania oraz konieczności wsparcia przez inną osobę lub technologię wspomagającą, mającą na celu zapewnienie zwiększenia lub utrzymania niezależności osoby niepełnosprawnej.

Wskazane uregulowanie dotyczące ustalania potrzeby wsparcia według poziomu wyrażonego w wartościach punktowych pozwala na różnicowanie sytuacji prawnej osób niepełnosprawnych i przyznawanie świadczenia wspierającego jedynie tym osobom, które w największym zakresie utraciły autonomię fizyczną, psychiczną, intelektualną lub sensoryczną albo nigdy jej nie nabyły. Ustawodawca zdecydował o dyferencjacji

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1429.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 44 ze zm.

⁵ Art. 4b ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej (...).

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 2581.

uprawnień do świadczenia wspierającego, tak aby przysługiwało jedynie części osób niepełnosprawnych i – zależnie od ich sytuacji - w różnej wysokości. Rozwiązanie to uwzględnia fakt istotnego, wewnętrznego zróżnicowania grupy osób z niepełnosprawnościami, wynikający z zakresu autonomii i zdolności do wykonywania określonych czynności, związanych z obszarami codziennego funkcjonowania.

Warto w tym miejscu dodać, że zgodnie z art. 69 ustawy o świadczeniu wspierającym, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po upływie roku od dnia wejścia w życie tego aktu, dokona przeglądu stosowania jego przepisów oraz standardów i procedur postępowania w sprawach dotyczących ustalania poziomu potrzeby wsparcia, w celu oceny poziomów potrzeby wsparcia, od których uzależniona jest wysokość świadczenia wspierającego oraz przedstawienia rekomendacji Radzie Ministrów w kwestii ewentualnej konieczności podjęcia działań korygujących w systemie udzielania świadczenia wspierającego lub w innych systemach wykorzystujących ustalanie poziomu potrzeby wsparcia.

Wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w codziennym funkcjonowaniu służą także środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), który pełni rolę narzędzia finansowania polskiego systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Zakres tej pomocy określają przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Na jej podstawie, osobie niepełnosprawnej - w rozumieniu zapisów tego aktu - mogą być finansowane, w części lub całości, takie działania jak np. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, czy likwidacja barier funkcjonalnych (architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych) w związku z indywidualnymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności. W myśl art. 7 ust. 2 tej ustawy, rehabilitacja lecznicza osób niepełnosprawnych odbywa się na podstawie odrębnych przepisów i należy do właściwości Ministra Zdrowia.

Ponadto, osobie z niepełnosprawnością może zostać przyznany - na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych - zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 215,84 zł miesięcznie. Wsparcie świadczone w tej formie przysługuje, niezależnie od dochodu, niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała u niej przed ukończeniem 21. roku życia.

Odnosząc się do kwestii dotyczącej dofinansowania wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych należy podkreślić, że pełni ono funkcję instrumentu wsparcia ich pracodawców. Celem pomocy w tej formie jest nie tyle pełna refundacja kosztów płacy, co wsparcie mające zmniejszyć koszty zatrudnienia pracowników z niepełnosprawnością tak, by stało się ono dla pracodawców bardziej atrakcyjne.

Warto dodać, że dofinansowanie wynagrodzenia pracownika z niepełnosprawnością nie jest dofinansowaniem wyłącznie do składek ZUS lub tylko do wynagrodzenia pracownika, tylko dofinansowaniem kosztów płacy w łącznej wysokości, ponoszonych przez pracodawcę w związku z zatrudnieniem pracownika.

Kwota dofinansowania uzależniona jest od stopnia niepełnosprawności pracownika, jego schorzeń oraz wymiaru etatu, na jaki jest zatrudniony. Dofinansowanie to jest wypłacane pracodawcy i nie może przekroczyć 75% kosztów płacy pracownika, jeśli pracodawca

prowadzi działalność gospodarczą lub 90% kosztów płacy pracownika, jeśli pracodawca nie prowadzi działalności gospodarczej. Limit 75% kosztów płacy pracownika wynika wprost z przepisów Unii Europejskiej⁷, regulujących zakres dofinansowania do kosztów płacy dla wszystkich państw członkowskich UE.

Nadmieniam, że aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami nie można ograniczyć wyłącznie do kwestii pomniejszania obciążeń finansowych pracodawców, które nie są wyższe niż w przypadku osób pełnosprawnych. Stopień aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych determinują także bariery: psychologiczne, dotyczące samych osób z niepełnosprawnością, mentalne - otoczenia społecznego, a także architektoniczne i komunikacyjne.

Odnosnie do dofinansowania zakupu samochodu w ramach programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mobilność osób z niepełnosprawnością, którego realizatorem jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyjaśniam, że pierwotne założenia programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mobilność osób z niepełnosprawnością przyjęte przez Radę Nadzorczą PFRON z inicjatywy poprzedniego Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych są od dwóch lat w pełni realizowane. Dotychczas odbyły się cztery tury naboru wniosków w ramach programu (w marcu i sierpniu 2023 r. i 2024 r.). Pierwotnie realizację programu przewidziano na 2 lata i 4 tury naboru wniosków lub do wyczerpania budżetu programu. Obecnie program jest kontynuowany i realizowany bezterminowo, a termin jego zakończenia określi Rada Nadzorczą PFRON. Program odpowiada na bardzo istotne i specyficzne potrzeby osób, które nie mogą poruszać się bez użycia wózka inwalidzkiego. Jego celem jest zwiększenie niezależności oraz ułatwienie aktywności społecznej lub zawodowej tej grupy społecznej, poprzez zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości samodzielnego korzystania z samochodu osobowego w roli kierowcy lub pasażera, bez konieczności przesiadania się z wózka inwalidzkiego. Z dofinansowania przy zakupie dostosowanego pojazdu mogą skorzystać osoby niepełnosprawne, spełniające warunki określone w programie - w tym legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności - oraz nie mogące w żadnej sytuacji i na żadnym dystansie przemieszczać się bez użycia wózka inwalidzkiego i nie będące w stanie samodzielnie przesiąść się z wózka inwalidzkiego na siedzenie samochodu. Program „funkcjonuje od niespełna 2 lat. Nie jest wykluczone, że po szczegółowej analizie jego efektów i zgłoszonych przez zainteresowane środowiska postulatów, a także ocenie możliwości finansowych PFRON, zostanie poddany modyfikacjom, także dotyczącym rozszerzenia grona jego adresatów. Ewentualne zmiany w tym zakresie mogą być rozważone nie wcześniej, niż po zaspokojeniu potrzeb obecnych beneficjentów programu.

Osoby niebędące adresatami programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mobilność osób z niepełnosprawnością, mogą liczyć na zaspokojenie ich potrzeb w ramach innych programów i zadań finansowanych przez PFRON, również służących likwidacji barier transportowych lub w poruszaniu się. Programy te nie przewidują wprawdzie sfinansowania zakupu samochodu, ale umożliwiają jego dostosowanie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Przykładem jest program „Aktywny samorząd”, w ramach którego osoby ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z różnego rodzaju

⁷ Art. 33 rozporządzenia Komisji (UE) nr 6514/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1 ze zm.).

dysfunkcjami narządu ruchu, mogą uzyskać pomoc w pokonywaniu barier transportowych poprzez odpowiednie dostosowanie posiadanych pojazdów. Program zapewnia dofinansowanie wszystkich ogólnodostępnych urządzeń lub wyposażenia samochodu, które umożliwia użytkowanie samochodu przez osobę z niepełnosprawnością stosownie do potrzeb wynikających z różnego nasilenia dysfunkcji. W bieżącym roku PFRON zapewnił bardzo korzystne warunki dofinansowania oprzyrządowania samochodu. Obecnie, na zakup i montaż oprzyrządowania do samochodu można uzyskać do 73 500 zł.

Dofinansowanie przyznawane w ramach programu „Aktywny samorząd” jest obecnie wysokie i powinno efektywnie niwelować większość barier napotykanych przez kierowców i pasażerów z niepełnosprawnością. Środki te pozwalają na wyposażenie samochodu nawet w wysoko zaawansowane technologie wspomagające i umożliwiają zastosowanie kompletnej gamy ułatwień lub funkcjonalności niezbędnych do korzystania z posiadanego samochodu. Dofinansowaniem może być objęte urządzenie lub rozwiązanie, jeśli tylko wyeliminuje ono lub ograniczy indywidualną barierę w użytkowaniu samochodu.

Pragnę zapewnić, że w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej konsekwentnie realizowane są inicjatywy mające na celu wsparcie osób z niepełnosprawnościami. Należy jednak mieć na uwadze, że pomoc państwa winna być kierowana - w pierwszej kolejności - do osób najbardziej jej potrzebujących, a do takich niewątpliwie należą osoby całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Łukasz Krason

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/